

บทคัดย่อ

โครงการ การวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลุ่มน้ำคลองยัน

จากความขัดแย้งระหว่างกฎหมายและนโยบายรัฐเกี่ยวกับป่าและทรัพยากรชีวภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมซึ่งยังมุ่งให้อำนาจเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และไม่รับรองหรือคุ้มครองการจัดการป่าและทรัพยากรชีวภาพโดยจารีตประเพณีและกฎเกณฑ์ของชุมชน ความสัมพันธ์ของป่ากับชุมชนในรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงถูกขวางกั้นด้วยกำแพงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรและเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นจึงต้องดิ้นรนเพื่อสิทธิรองรับในการจัดการทรัพยากร ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้

การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน กำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมธรรมชาติ ส่องสัตว์ป่า ชมนกน้ำตก และส่องแพลงก์ตอนในสายน้ำคลองยันและชมธรรมชาติสองข้างทาง ส่งผลให้การท่องเที่ยวทำรายได้ให้กับจังหวัดและชุมชนท้องถิ่นเป็นที่น่าพอใจยิ่ง จำนวนคณะนักท่องเที่ยวที่เข้าไป สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของคนเมืองที่เข้าไปท่องเที่ยวเก็บเกี่ยวความสุข พักผ่อนหาความเพลิดเพลินจากธรรมชาติที่เหลืออยู่ แล้วยังสะท้อนสิ่งที่น่าสนใจคือ ผลกระทบและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่การท่องเที่ยวที่ชุมชนและผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ไม่มีประสบการณ์หรือจัดการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่เหมาะสม ซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้อยคุณค่าลงไป ดังนั้นการหาแนวทางในการจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ในพื้นที่ธรรมชาติที่สมบูรณ์ เพื่อคงสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนและผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์และรับผิดชอบต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องศึกษาแนวทางให้ชุมชนและผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ได้รู้ถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเป็นการเตรียมชุมชนและผู้ประกอบการในการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยว จึงเป็นเหตุให้ชุมชนและคณะผู้วิจัย จัดทำโครงการศึกษาวิจัย "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลุ่มน้ำคลองยัน"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละแห่งในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน

2. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขการจัดการการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน
3. เพื่อกำหนดแนวทาง/มาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน
4. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์
5. เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยันที่เหมาะสมในการบริหารจัดการโดยองค์กรชุมชน
6. เพื่อส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ผลของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในลุ่มน้ำคลองยัน รวมทั้งสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสมกับชุมชนและสภาพพื้นที่
2. ได้มาตรการ และรูปแบบการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่เหมาะสม กับสภาพพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน
3. เกิดภาคีความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน
4. ชุมชนได้เรียนรู้ วิธีการในการในการหาทางออกให้กับชุมชนร่วมกัน โดยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนในอนาคต

จากผลของการวิจัยในครั้งนี้ ปรากฏว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนได้ส่งผลให้

1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน
2. การสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การเกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชน ในกระบวนการคิด วิเคราะห์ เพื่อนำไปปรับใช้ในโอกาสอื่นๆต่อไป

บทสรุปจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้แนวคิดสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป